

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/teksty/67059,Johann-Giselbert-ksiaze-zu-Salm-Horstmar.html>

Fot. z zasobu IPN

ARTYKUŁ

Johann Giselbert ksiązę zu Salm-Horstmar

OKRES HISTORYCZNY

(1939-1945) II wojna światowa

Autor: PIOTR CHMIELOWIEC 09.05.2020

W trakcie wojny niemiecko-polskiej we wrześniu 1939 r. zginęło czterech książąt służących w Wehrmachcie, dwóch z wojsk pancernych i dwóch z piechoty. Wśród nich znajdował się kpt. Johann Giselbert Alexander Leopold Rudolf Friedrich ksiązę zu Salm-Horstmar, który poległ pod Łańcutem 9 IX 1939

r.

Od Dywizji Szybkiej do 4. Dywizji Lekkiej

4. Dywizja Lekka była jedną z czterech tego rodzaju w niemieckich siłach zbrojnych. Wywodziła się z jednostek austriackich, które zostały włączone do Wehrmachtu w marcu 1938 r. Jej poprzedniczką była wiedeńska Dywizja Szybka utworzona w 1935 r. Dowódcą od 1936 r. był gen. mjr dr Alfred Ritter von Hubicki.

4. Dywizja Lekka, która była jedną z czterech tego rodzaju w niemieckich siłach zbrojnych. Wywodziła się z jednostek austriackich, które zostały włączone do Wehrmachtu w marcu 1938 r. Jej poprzedniczką była wiedeńska Dywizja Szybka utworzona w 1935 r. Dowódcą od 1936 r. był gen. mjr dr Alfred Ritter von Hubicki. W sierpniu 1939 r. w składzie 4. Dywizji Lekkiej znajdowały się dwa zmotoryzowane pułki strzelców konnych, pułk rozpoznawczy, pułk artylerii, batalion pancerny, batalion przeciwpancerny, batalion saperów, kompania łączności, służby tyłowe. 9. pułk rozpoznawczy, w którym służył kpt. Salm-Horstar składał się z dowództwa, dwóch zmotoryzowanych dywizjonów i plutonu saperów. I dywizjon był pododdziałem motocyklowym, na uzbrojeniu każdej z jego trzech kompanii motocyklowych znajdowały się granatniki 5 cm, ciężkie i lekkie karabiny maszynowe, a w kompanii wsparcia moździerz 8 cm i lekkie działa piechoty kal. 7,5 cm. Dodatkowo przydzielono do niego 3 działka przeciwpancerne kal. 3,7 cm. II dywizjon był nową jednostką, na wyposażeniu jego trzech szwadronów znajdowały się samochody pancerne. Wśród nich były dwa plutony lekkie (wyposażone w samochody pancerne Sd.Kfz.221, 222, 223) oraz jeden ciężki, w składzie którego były trzy sekcje po dwa samochody pancerne (jeden Sd.Kfz.231 i jeden Sd.Kfz.232).

Wojna 1939 r.

Podczas kampanii 1939 r. 4. Dywizja Lekka razem z 2. Dywizją Pancerną tworzyła XXII Korpus Armijny (do 2 września znajdowała się w składzie XVIII Korpusu Armijnego) podporządkowany 14. Armii. Jego jednostki miały

oskrzydlić od południa siły polskie broniące Górnego Śląska, a docelowo doprowadzić do okrążenia i zniszczenia Armii „Kraków”. Uderzenie niemieckie, wyprowadzone z terenu zachodniej Słowacji w kierunku Krakowa, już 2 września doprowadziło do starcia z oddziałami 10. Brygady Kawalerii płk. dypl. Stanisława Maczka. Doszło do kilkudniowych walk w przełęczach górskich, w trakcie których brygada polska, wzmocniona żołnierzami 1. pułku KOP, powstrzymywała postępy sił niemieckich. 4. Dywizji Lekkiej nie udało się zniszczyć 10. Brygady Kawalerii, jednak obeszła jej pozycje od wschodu co zmusiło jednostkę polską do wycofania się na kolejne pozycje obronne. Od 3 września, głównie w wyniku uderzenia XXII Korpusu Armijnego, rozpoczął się odwrót całej Armii „Kraków”. W działaniach pościgowych główną rolę odgrywały jednostki zmotoryzowane z 4. Dywizją Lekką na czele. 6 września sforsowała ona Dunajec, następnie doszło do walk z polską 24. Dywizją Piechoty broniącą Tarnowa od południa. Następnej nocy dowództwo polskie nakazało wycofanie się dywizji z Dunajca. Działania 4. Dywizji Lekkiej doprowadziły do dwukrotnego oskrzydlenia 24. Dywizji Piechoty, a następnie do jej rozproszenia i zadania dużych strat w trakcie odwrotu. Po zdobyciu Tarnowa dalszy kierunek natarcia dywizji gen. von Hubickiego prowadził wzdłuż trasy prowadzącej do Rzeszowa. W tym miejscu postępy niemieckie zostały powstrzymane 8 września, gdzie doszło do ponownego starcia z 10. Brygadą Kawalerii. Atak niemiecki prowadzony z trzech stron został odparty przez 24. pułk ułanów, jednak w perspektywie szturm generalnego z użyciem całej artylerii siły polskie wycofały się.

Szlak bojowy 4. Dywizji Lekkiej w wojnie 1939 r. (na podstawie: C.H. Hermann, Die 9. Panzer-Division 1939-1945. Bewaffnung-Einstätze-Männer, Eggolsheim 2004)

Bitwa o Łańcut 9 IX 1939 r.

Jako pierwszy z wrogiem starł się 4. szwadron 10. pułku strzelców konnych dowodzony przez

por. Hermana Cieślińskiego. Na czas walki został wzmocniony plutonem ckm i armatkami przeciwpancernymi kal. 37 mm. Celny strzał jednej z nich trafił w ciężki samochód pancerny Sd.Kfz. 232 (8-Rad), w którym zginął kpt. Johann Giselbert ksiączę zu Salm-Horstmar.

Po zajęciu Rzeszowa gen. von Hubicki nakazał sformowanie dwóch oddziałów pościgowych, które jak najszybciej miały dotrzeć do linii Sanu i zdobyć przyczółki na jej wschodnim brzegu. O godz. 15.00 oddział pościgowy „Vichytil” posuwający się wzdłuż szosy Rzeszów-Łańcut, zaatakował pozycje 10. Brygady Kawalerii w rejonie Łańcuta. Na czele sił niemieckich znajdowali się motocykliści i samochody pancerne 9. pułku rozpoznawczego. Czołowe natarcie odparł 4. szwadron 10. pułku strzelców konnych por. Hermana Cieślińskiego wzmocniony na czas walki plutonem ckm i armatami przeciwpancernymi kal. 37 mm. Oddział „Vichytil” podjął w tej sytuacji próbę obejścia obrońców przez Kraczkową i Albigową, z drugiej z tych miejscowości został wyparty dywizjon rozpoznawczy. Uderzenie TKS-ów z odwodowej 101. kompanii czołgów rozpoznawczych odrzuciło Niemców do Albigowej. W starciu wzięło udział kilka tankietek uzbrojonych w nkm-y kal. 20 mm, które zniszczyły 3 czołgi lekkie. Celny strzał trafił także ciężki samochód pancerny Sd.Kfz. 232 (8-Rad), w którym zginął kpt. Johann Giselbert ksiączę zu Salm-Horstmar. Wieczorem płk Maczek zdecydował się wycofać 10. Brygadę Kawalerii do Jarosławia, na co wpłynęło dalekie obejście przez oddział pościgowy „Iwand”, który o godz. 20.30 dotarł do Rokietnicy w powiecie jarosławskim. Warto podkreślić, że w walkach w rejonie Łańcuta oddziały 4. Dywizji Lekkiej straciły 14 zabitych, 36 rannych i 1 zaginionego. Były to najwyższe straty tej jednostki od początku kampanii. W kolejnych dniach wojny 4. Dywizja Lekka zniweczyła polski plan obrony linii Sanu. Później wzięła udział w pierwszej bitwie pod Tomaszowem Lubelskim, nie tylko uniemożliwiając odwrót oddziałów Armii „Kraków” i „Lublin” na tzw. przedmoście rumuńskie, ale podważając też polskie plany organizacji obrony w południowo-wschodniej części kraju.

In Brand geschossen.

Skic przedstawiający zniszczony
niemiecki samochód pancerny (F.
Bentele, Im Panzer-Spähwagen
durch Polen, Wien 1941)

COFNIJ SIĘ